

“Тасдиқ мекунам”

Ректори Донишгоҳи давлатии
омӯзтории Тоҷикистон ба номи
С. Айнӣ, доктори илмҳои таърих
Ибодулло зода А.И.
соли 2022

ТАҚРИЗИ

муассисаи пешбар ба диссертатсияи Заиров Сиротулло Абдулмажидович дар мавзуи “Ташаккули салоҳиятҳои муоширатии хонандагони синфҳои болои муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ дар заминаи таълими фанни адабиёти тоҷик”, ки барои дарёftи дараҷаи илмии номзади илмҳои педагогӣ аз рӯи ихтисоси 13.00.01 – Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот пешниҳод шудааст

Муҳтавои таҳқиқоти диссертационии Заиров Сиротулло, ки дар он паҳлуҳои педагогӣ, методӣ ва психологии ташаккули салоҳиятҳои муоширатии хонандагони синфҳои болои муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ дар заминаи таълими фанни адабиёти тоҷик таҳқиқ ва баррасӣ шудааст, ба бандҳои зерини шиносномаи ихтисоси илмии 13.00.01 – Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот: *банди 1* – «Методологияи таҳқиқотҳои педагогӣ» (равишҳои таҳқиқотӣ дар рушди илми педагогика, ҳамbastagӣ ва худудҳои татbiқpазiriи онҳо; усулҳои таҳқиқотҳои педагогӣ), *банди 6* – «Консепсияи таҳсилот» (сифати таҳсилот ва технологияҳои арзёбии он; равандҳои инноватсионӣ дар таҳсилот), *банди 7* – «Педагогикаи амалий» (ҷамъbastкунии таҷрибаи пешқадами педагогӣ; харакати инноватсионӣ дар таҳсилот; фаъолияти озмоишию таҷriбавии муассисаҳои таъlimӣ) мувофиқат мекунад.

Саҳми илмии довталаб дар ҳалли масъала ва коркарди мавзуи илмӣ.

Муҳимият ва мубрам будани мавзуи интихобнамудаи Заиров Сиротулло бо он муайян карда мешавад, ки дар шароити кунунии бархурди тамаддунҳо, ҷаҳонишавӣ ва оқибатҳои манғии он, бухрони фарҳангиву иқтисодӣ дар тамоми кишварҳои олам ва дигар падидаҳои ба арзишҳои фарҳангиву миллӣ зарбазананда, таҳқиқ, таҳлил ва натиҷагирий намудану дар шакли амсила пешниҳод кардани методҳо ва роҳҳои ташаккули салоҳиятҳои муоширатии хонандагони синфҳои болои муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ аз ҷониби муҳақиқ иқдоми

нашиб ва саривақтист. Зеро миллати точик аз зумраи он ҳалқиятҳоест, ки бо ахлоқу фарҳанги воло, бо китобдориву маъниофарӣ, бо нерӯи сухан, бо ҳусни баёну одоби некуи муошират коҳи тамаддуну фарҳанги башариятро устувору музаян сохтааст. Эҷодиёти беназири ҳазорон нафар шоирони соҳибдевон, садҳо адабони соҳибмактабу маънишинос ва дорои неруи бузурги илмию эҷодӣ дар адабиёти классиски тоҷику форс, ҳазорон нафар шоирону қаламкашони тавонои адабиёти муосири точик шаҳодати гуфтаҳои болост.

Ҷойи шубҳа нест, ки мероси гузаштагону имрӯзиёни мо пур аз панду ҳикмат, ахлоқи ҳасана, андарз ва суханҳои инсонсоз мебошад, ки он манзалат, шукуҳи маърифат, маънавиёт ва ахлоқу одоби соҳибони забони ноби тоҷикиро ба арши аъло бардоштааст.

Аз чунин мероси беназир баҳраманд набудан, шогирдонро дар руҳияи ахлоқу одоби ҳамида тарбия накардан, аз боигариҳои забони пур аз ганҷу ҳикмат истифода накардан, муоширату муомилаи хуби тоҷиконаро ба насли ояндасози Ватан наомӯзонидан гуноҳест нобахшидани.

Масъалаҳои ташаккул ва такомули вазъи муоширату суханронии хонандагони синфҳои болоии муассисаҳои таълимии қишвар, аз ҷумлаи мушкилоте мебошад, ки таваҷҷӯҳи тамоми мақомотҳои давлатӣ, муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ, муассисаҳои таҳсилоти олии қасбӣ ва ҳамаи аҳли ҷомеаро ба худ ҷалб кардаанд.

Бо дарки ҳамин нукта муаллифи диссертатсия қӯшиш намудааст, ки зимни таҳқиқоти илмӣ таърихи муоширату суханронӣ ва суханоғарии ҳалқи тоҷику форсро ба таври амиқ омӯзад, вазъи кунунии муоширату барҳурди хонандагони синфҳои болоии муассисаҳои таълимии қишварро муайян намояд, омилҳои костасозандай муоширати наврасону ҷавононро ошкор созад ва бо такя ба осори гаронарзиши гузаштагону имрӯзиён дар заминаи муносибати босалоҳият ба таълим роҳҳои ташаккул ва беҳсозии муоширати хонандагонро дар дарсхои адабиёти тоҷик коркард ва пешниҳод намояд.

Бо муаллифи рисола дар он ҳусус розӣ шудан мумкин, ки дар ҳақиқат, муҳимияти бунёди давлату давлатдории миллӣ ва хифзи арзишҳои фарҳангӣ, таҳқими муносибату муоширати солиму созанда дар ҷомеа, муаррифии ҳалқи тоҷик ҳамчун мардуми бофарҳангӯ мутамаддин, тарбия намудани наврасону ҷавонон дар заминаи арзишҳои миллӣ ва умунибашарӣ, эҳёи анъана ва урғу одатҳои неки ниёғон яке аз самтҳои афзалиятноки сиёсати давлат ба шумор меравад.

Аҳамияти таҳқиқоти диссертационии Заиров Сиротулло дар он аст, ки он бо дарназардошти талаботи замони мусоир ба таълиму тарбияи насли наврас ва дар заминаи таҳаввулоту ислоҳоти куллие, ки солҳои охир дар низоми таҳсилоти кишвар, маҳсусан, вобаста ба гузариш ба муносибати босалоҳият дар таълим ба вуқӯъ омаданд, коркард ва пешниҳод шудааст.

Аз ин нуқтаи назар, таҳқиқоти мазкур дори аҳамияти амиқи назариявию амалий буда, ошкор ва асоснок намудани ҷанбаҳои педагогии ташаккули салоҳиятҳои муюширатии хонандагони синфҳои болоӣ, ки дар диссертатсияи Заиров Сиротулло таҳлилу таҳқиқ ва баррасӣ гардидааст, ниҳоят муҳим арзёбӣ мешавад.

Муаллифи диссертатсия мақсади таҳқиқот ва фарзияи онро дуруст муайян карда, барои анҷом додани пажӯҳиши илмӣ ҳаллу фасли проблемаҳои муҳимро ба монанди: ҷустуҷӯ, муайянсозӣ ва асосноккунии роҳу усулҳои самараноки ҳалли проблемаи ташаккули салоҳиятҳои муюширатии хонандагони синфҳои болоиро ба миён гузоштааст. Бояд қайд намоем, ки довталаб дар ҳалли ин проблема ва вазифаҳои дар назди таҳқиқоти диссертационӣ гузоштааш ноил гаштааст.

Зикр намудан ба маврид аст, ки муаллифи диссертатсия барои таҳқиқ фарзияи илмии рисоларо ба таври воқеъбинона ҳеле дуруст ва нишонрас муайян карда, ошкор намудааст, ки салоҳиятҳои муюширатии хонандагони синфҳои болоӣ дар заминаи таълими фанни адабиёти тоҷик дар сурате ташаккул меёбанд, ки агар:

- татбиқи муносибати босалоҳият дар таълими фанни адабиёти тоҷик ҳамчун омили рушддиҳандай сатҳи муюширати хонандагон қарор гирад;
- робитаи омӯзгор бо хонандагон дар заминаи алоқаи грамматика ва адабиёт, ки асосҳои нутқ ва муюширати комилро ташкил медиҳад, фароҳам оварда шавад;
- муносибати босалоҳият ба хонандагон на танҳо дониш, балки роҳу равиши корбурду истифодаи дониши андӯхтаро дар ҷараёни фаъолияти амалий омӯзонад;
- хонандагон бевосита дар ҷорабинҳои маърифативу тарбиявии муассисаи таълими ширкат варзанд ва ин ҷорабинҳо ба рушди салоҳиятҳои муюширатии онҳо мусоидат намояд.

Таҳлилу баррасии натиҷаҳои зимни таҳқиқот ва корҳои таҷрибай-озмоиший бадастовардаи аспирант Заиров Сиротулло аз он шаҳодат

медиҳанд, ки фарзияҳои аз ҷониби муаллифи диссертатсия пешниҳодшуда тасдики амалии худро ёфтаанд.

Боби якуми диссертатсия ба ҷанбаҳои назариявии муносибати босалоҳият ба таълим, муюшират ва навъҳои он, заминаҳои пайдоиши муюширати солим бахшида шуда, зимнан дар боби мазкур масъалаҳои мағҳуми салоҳият дар низоми таълим ва таҳсилот, асосҳои амалий-назариявии мағҳумҳои «салоҳият», «муносибати босалоҳият», «салоҳиятнокӣ» дар заминай таҳлил ва ҷамъбасти афкори педагогӣ ва психологӣ, нақши муносибати босалоҳият дар ташаккули нутқи ҳаттӣ ва шифоҳии хонандагон, муносибати омӯзгор ва хонандагон, мавқеи барномаҳои таълимӣ ва истифода аз усуслҳои нави таълим дар раванди таълими босалоҳият, ҳадафҳои асосии таълими босалоҳият, роҳу усулҳои татбиқи таълими босалоҳият ва аҳамияти он дар асоси шиносой, омӯзиш ва ҷамъбасти ақидаҳову сарчашмаҳои бунёдӣ, муқоисаи муносибати босалоҳият ба таълим бо усули анъанавии таълим, муайянкунии фарқият ва бартарияти муносибати босалоҳият ба таълим дар шакли ҷадвали муқоисавӣ, муносибати босалоҳият ва нақши он дар ташаккули нутқи шифоҳӣ ва ҳаттии хонандагон, моҳияти фаъолмандӣ ва тавонмандӣ, азхудкунии мазмун ва мундариҷаи таълим дар самти рушди фаъолияти инфиродии хонанда, инчунин дар боби мазкур шарҳу эзоҳи вожаи муюшират, таърихи баромади калима, синонимҳои он дар забони тоҷикӣ ва дигар забонҳо, калимаи «муошират» аз ҷиҳати пайдоиш ва истеъмол дар забонҳои гуногуни дунё, ҷиҳати этимологии калима, ҳамзамон назари бузургони адабиёти классик ва мусир оид ба муюшират, ҳусли баён, одоби муносибат ва мuloқot, рафтору гуфтори накӯ, меъёри забони адабӣ, ҳунари суханварию сухандонӣ, нармгуфторӣ, ширинкаломӣ ва монанди ин мавриди таҳқиқ ва баррасӣ қарор гирифтааст.

Дар боби дуюми диссертатсия шароитҳои педагогии ташаккули салоҳиятҳои муюширатии хонандагони синфҳои болоии муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ дар заминай таълими фанни адабиёти тоҷик таҳқиқу арзёбӣ шуда, масъалаҳое чун сатҳи муюширати наврасону ҷавонон ва омилҳои ташаккулдиҳандай муюширати солим, шаклҳои маъмултарини муюшират, забон ҳамчун воситаи асосии муомила ва муюшират, мақом ва нақши хонавода чун рукни асосии таълим ва тарбияи фарзанд дар ҷомеа, омилҳои асосии беҳсозии фарҳангӣ муюшират ва одобу рафтори шоиста, мақоми мактаб ва омӯзгор,

хондани матнҳои адабӣ ва порчаҳои насрӯ назм, нақли мазмуну мундариҷаи матнҳои бадеи ё эстетикӣ, омилҳои таъсиррасон ба сифати муоширати хонандагон, нақши муҳит, ҷомеа, ҳамзинфону атрофиён дар ташаккули сифати муоширати хонандагон, ҳамзамон масъалаҳое чун муносибати босалоҳият ва таъсири он дар беҳдошти вазъи муоширати хонандагон, муносибати босалоҳият ба таълим ҳамчун усули фаъоли омӯзиш, мақсад ва вазифаҳои муносибати босалоҳият ба таълим, ташаккули ҷаҳонбинии хонандагон, ташаккул ва такомули нутқи шифоҳии хонандагон, беҳтар намудани ҷараёни фикрронии онҳо ҳангоми муошират, ҷустуҷӯ ва коркарди роҳу усулҳои нави босамари таълим бо мақсади беҳсозии вазъи фикрронӣ ва мустақилона ҳал намуда тавонистани мушкилоти бавучудомада, дарси адабиёти тоҷик ҳамчун сарҷашмаи муҳими таълиму тарбия, одобу аҳлоқи шоиста ва муоширати созанд, коркарди муносибати босалоҳият ба таълим дар заминаи таъмини муоширати комил, рушди малакаҳои нутқи хонандагон, истифодаи усулҳои наву таъсирбахш дар самти ташаккули муоширати хонандагони синфҳои болӣ, амалӣ соҳтани муносибати босалоҳият ба таълим дар дарсхои забон ва адабиёти тоҷик ҷиҳати ташаккул додани маҳорати суханварӣ, сухансанҷӣ, иртиботи онҳо дар доираи матнҳои омӯхташуда тавассути риояи қонуну қавоиди забони адабии тоҷик, доир намудани дарс-викторинаҳо дар заминаи татбиқи муносибати босалоҳият ба таълим, баргузор намудани дарсхои таҷрибавӣ-муқоисавӣ, доир намудани бозихо, ба миён овардани проблема ва ҷустани роҳҳои ҳалли он, ташкили корҳои гурӯҳӣ ва инфиродӣ, истифода аз методҳои нави таълими босалоҳият, санчишҳои тестӣ, муқоиса тавассути диаграмма ва таблитсаю нақшаҳо, ба кор бурдани аёниятҳо вобаста ба мавзӯъ, истифодаи технологияи инноватсионӣ ва амсоли инҳо баррасӣ гардидаанд.

Корҳои озмоиши Ҷони Шайхозода ва натиҷаҳои таҳқиқоти диссертационӣ, ки дар шакли хулосаи бобҳо, хулосаҳои умумӣ ва тавсияҳои методӣ коркард ва пешниҳод шудаанд, аз он шаҳодат медиҳанд, ки аз ҷониби муаллифи диссертатсия таҳқиқоти дорои арзиши баланди илмиву амалӣ мураттаб шудааст ва истифодаи натиҷаҳои таҳқиқот дар амалияи таълим бе шак ба ташаккули салоҳиятҳои коммуникативӣ ва маърифатию эҷодии хонандагони синфҳои болӣ мусоидат ҳоҳад кард.

Натиҷаҳои мушахҳаси илмӣ: навгонӣ, аҳамияти илмӣ ва амалии таҳқиқоти диссертационӣ. Навгонии илмии таҳқиқот дар он зоҳир мешавад, ки муаллифи диссертатсия асосҳои методологии истифодаи

усулҳои самарабахши таълимро дар заминаи муносабати босалоҳият ба таълим бо мақсади ташаккул додани салоҳиятҳои коммуникативии хонандагони синфҳои болой дар ҷараёни дарсҳои адабиёти тоҷик ва иҷрои корҳои беруназсинфӣ дар шакли корҳои таҷрибавӣ-озмоиши татбик намуда, дар ин замина пешниҳоду тавсияҳоро барои истифода бурдан дар амал пешниҳод кардааст. Яке аз навғониҳои илмии таҳқиқот аз он иборат аст, ки то имрӯз мавзуи мазкур на аз ҷониби олимону муҳаққиқони ватанӣ ва на аз тарафи пажуҳишгарони хориҷӣ мавриди омӯзиши амиқ қарор нағирифтааст. Агарчи ҳам педагогонҳои хориҷӣ ва ҳам олимону коршиносони ватанӣ ба мавзуи салоҳиятҳои гуногуни хонандагон, муошират ва паҳлӯҳои он ишораҳо карда, асарҳо, дастурҳо навишта бошанд ҳам, то кунун ин мавзуъ пурра ва ба таври конкрет ҳалли ҳудро наёфтааст. Метавон гуфт, ки таҳқиқоти анҷомдодаи аспирант Заиров Сиротулло дар ин самт мукаммалтарин пажӯҳиши илмӣ буда, фарогири ҷанбаҳои васеи татбиқи муносабати босалоҳият ба таълим ва кори арзишманде дар масъалаи ташаккули муоширати хонандагони синфҳои болой мебошад.

Аҳамияти илмии таҳқиқоти диссертационии Заиров Сиротулло аз навғонии илмӣ ва натиҷаҳои таҳқиқот бармеояд, ки нуктаҳои зерин ифодагари онанд:

- таҳқиқотҳои педагогҳо ва олимони хориҷӣ оид ба муносабати босалоҳият ба таълим, таърихи пайдоиш ва рушди он ҳаматарафа мавриди омӯзиш ва таҳлилу баррасӣ қарор дода шудааст;
- самаранокии амсилаҳои коркардшуда доир ба амалисозии муносабати босалоҳият ба таълим дар фанни адабиёти тоҷик барои синфҳои болой мушаҳҳас гардидааст;
- осору ашъори адабии шоирону адабони классик ва муосири тоҷику форс ба таври амиқ омӯхта шуда, ҷиҳатҳои ахлоқиву эстетикии онҳо баррасӣ қарда шуда, мавзуъҳои зиёде аз фанни адабиёти тоҷик барои синфҳои болой коргард гардидаанд.

Аҳамияти амалии таҳқиқот дар он зоҳир мегардад, ки натиҷаҳои бадастомада дар таҳқиқи паҳлӯҳои мубрами методикаи таълими адабиёти тоҷик дар мавриди ташаккули салоҳиятмандии хонандагон ҳамчун сарчашмаи назариявӣ хидмат меқунад. Диссертатсия мавқеи муносабати босалоҳиятро дар таълими фанни адабиёт ҳамчун заминаи бунёдӣ-методологии ташаккули салоҳиятмандӣ, роҳу равиши вусъатбахшии салоҳияти иртиботӣ-муоширатии хонандагон, чун омили

боэътимоди рушди салоҳиятмандӣ дар синфҳои болой мавриди ҳаллу фасл қарор додааст.

Натиҷаҳои таҳқиқот дар таҳияи барномаҳо ва ташкил намудани курсҳои маҳсус барои донишҷӯёни муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии равияи омӯзгорӣ (самти филологӣ), омода кардани роҳнамо ва дастурҳои методӣ ба омӯзгорон, таҳия кардани маҷмуи аёниятҳо барои дарс, барои таҷдиди назар ҷиҳати такмили китобҳои дарсӣ, дар шакли наву самарабаҳаш омода намудани мазмун ва мундариҷаи курси методикаи таълими фанни адабиёти тоҷик дар муассисаҳои таҳсилоти олии равияи омӯзгорӣ ёрии амалӣ мерасонад.

Дараҷаи асосноккунии нуктаҳои илмӣ. Аз ҷониби муҳаққиқ ба таври муфассал корҳои илмии психологҳо, педагогҳо, файласуфон ва олимони ватаниву хориҷӣ омӯхта шудааст, ки дар онҳо ҷанбаҳои педагогии муносибати босалоҳият ба таълим ва нақши ин навъи муносибат дар ташаккули муоширати дурусти хонандагони синфҳои болой таҳқиқ гардидаанд.

Боэътимодии натиҷаҳои таҳқиқот дар он ифода меёбад, ки муқаррароти назариявии таҳқиқот ба таври коғӣ далелнок карда шуда, дар асоси таҳлилу арзёбии адабиёти илмӣ дар соҳаи методикаи таълим, педагогика ва психология, кори таҷрибавию озмоишӣ оид ба мавзуи таҳқиқот анҷом ёфтаанд.

Дастовардҳои таҳқиқот бо такя ба методологияи илмӣ, манбаъҳои гуногуни иттилооти методӣ, педагогӣ, психологӣ, таҳлилу таърифи бисёрсатҳаи мағҳумҳои асосӣ, истифодаи мақсадноки методҳои ҳамдигарро мукаммалкунандаи таҳқиқотӣ, ки ба ҳадаф, фарзия, предмет, вазифа ва мантиқи таҳқиқот мувоғиқанд, таъмин карда шуданд.

Муаллифи диссертатсия усулҳои пешниҳодшударо дар ҷараёни дарсҳои забон ва адабиёти тоҷик ҷиҳати ташаккули салоҳияҳои иртиботии хонандагони синфҳои болой татбик намуда, натиҷаҳои таҳқиқоти диссертациониро дар конференсияҳои илмӣ, семинарҳои илмиву методӣ, ҷаласаҳои кафедраҳои забон ва адабиёти тоҷики МТД литсейи №2, МДТ литсейи №3, иттиҳодияҳои методии муаллимони забон ва адабиёти тоҷики муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумии шаҳри Душанбе пешниҳод ва мавриди баррасӣ қарор додааст.

Илова ба ин, натиҷаҳои асосии диссертатсия дар нашрияҳои илмии тақризшаванда ва маҷмуаи маводи конференсияҳо дар шакли мақола ва фушурдаҳои илмӣ ба табъ расида, муҳтавои асосии рисола ва натиҷаҳои таҳқиқоти озмоишӣ дар семинару конференсияҳо, машғулияту мизҳои

мудаввар, семинарҳои омӯзишӣ, ки дар давоми солҳои 2017-2021 дар, Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон, Пажӯҳишгоҳи рушди маориф ба номи Абдураҳмони Ҷомии Академияи таҳсилоти Тоҷикистон ва Академияи таҳсилоти Тоҷикистон баргузор гардиданд, ироа, тасвib ва тасдиқи худро ёфтаанд.

Натиҷаҳои асосии диссертатсия дар нашрияҳои илмии тақризшавандаи феҳристи тавсиянамудаи КОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шакли мақола ва фушурдаҳои илмӣ интишор гардида, дар конференсияҳои илмию амалӣ ва семинарҳо дар Пажӯҳишгоҳи рушди маориф ба номи Абдураҳмони Ҷомии Академияи таҳсилоти Тоҷикистон, ироа гардидаанд.

Дар асоси омӯзиши маъхазҳои илмӣ ва гузаронидани корҳои таҷрибай-озмоиши муаллифи диссертатсия ба хulosae омадааст, ки масъалаи ташаккули салоҳиятҳои муоширатии хонандагони синфҳои болоӣ яке аз масъалаҳои меҳварии соҳаи маориф буда, таваҷҷуҳи маҳсус зоҳир намудани омӯзгорон ба он хеле зарур аст. Бо дарки ҳамин нукта барои омӯзгорон ва муаллифони китобҳои дарсии синфҳои болоӣ як силсила тавсияҳоро пешниҳод намудааст, то дар фаъолияти амалии хеш мавриди истифода қарор диханд.

Масалан, пешниҳод намудани яке аз он тавсияҳоро, ки аз воқеяят доштани таҷрибаи амалии муаллиф дарак медиҳад, барои исботи гуфтаҳои боло зарур мешуморем: “омӯзгорон бояд бо мақсади ташаккули салоҳиятҳои иртиботии хонандагон, равону ифоданок гаштани нутқ ва озоду мустақилона баён кардани фикру мулоҳизаи шогирдон дар дарсҳои забон ва адабиёти тоҷик бештар аз муносибати хонандамеҳвар, роҳҳое чун кироати шеър, иҷро кардани сахначаҳо, бозиҳои нақшофарӣ, бозиҳои дидактикаӣ ва шавқангез, озмунҳои зеҳнӣ дар заминаи намунаҳо аз осори бузургони адабиёт истифода баранд”

Аз ин лиҳоз, асосҳои методологӣ ва назариявии таҳқиқоти Заиров Сиротулло шубҳанок набуда, боъзтмод ва боварибахшанд. Муаллифи диссертатсия дониши хуби назариявӣ дошта, дорои қобилияти таҳлилу таҷзия намудани натиҷаҳои таҳқиқот аст, андешаву назари илман асосноки худро пешниҳод намудааст, ки ба ҳаллу фасли масъалаҳои мубрами асосҳо ва шароитҳои педагогии ташаккули салоҳиятҳои муоширатии хонандагони синфҳои болоӣ равона карда шудаанд.

Пояи таҳқиқотӣ ва татбиқи амалии ҷиҳатҳои илмӣ, методҳои илмӣ-таҳқиқотӣ, корҳои анҷомдода дар ҳар як давраи таҳқиқот, ба талабот ҷавобгӯ мебошанд.

Муаллифи диссертатсия тавассути доир намудани дарсҳои таҷрибай-озмоиши یсбот намудааст, ки истифодаи усулои психологию педагогӣ дар раванди таълим аҳамияти маҳсусро доро буда, ба ташаккули маҳорату малакаҳои фаъолнокии маърифатӣ, фикрронии мантиқиву интиқодӣ, эҷодкориву таҳлил ва муоширату баёни озоди андешаи хонандагон мусоидат менамоянд.

Хулосаҳо ва натиҷаҳои таҳқиқоти илмӣ ва тавсияҳои пешниҳодшударо метавон, ҳангоми коркарди ҷанбаҳои методии баланд бардоштани самаранокии дарсҳо ва сифати дониши хонандагони синфҳои болоӣ истифода бурд. Мутахассисони соҳаи педагогика, психология ва методикаи таълим натиҷаҳои таҳқиқотро метавонанд амалан дар раванди омодасозии омӯзгорони синфҳои болоӣ дар муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии қасбии равияи омӯзгорӣ, дар ҷараёни таълим дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ, дар курсҳои такмили ихтинос ҷиҳати такмили маҳорати қасбии омӯзгорони зинаи дуюми таҳсилот, дар таҳияи корҳои илмӣ, конференсияҳо ва дигар нишаствҳои илмӣ-адабӣ ба тавр вазеъ истифода баранд.

Баҳогузории ягонагии дохилии натиҷаҳои бадастомада. Ягонагии натиҷаҳои бадастомадаро аз ҷониби довталаби дараҷаи илмӣ риоя гардидани муҳлати марҳалаҳои таҳқиқот, мавриди истифода қарор додани методҳои мувоғиқ ба объект, мавзӯъ, ҳадаф ва вазифаҳои таҳқиқот, интиҳоби дурустӣ миқдору ҳаҷми гурӯҳҳои озмоиши, имконияти воқеии тасвиби озмоиш дар амалияи таълиму тарбия таъмин намудаанд.

Автореферати диссертатсия дар сатҳи зарурӣ таҳия гардида, ба мазмуни диссертатсия мувоғиқ аст ва доир ба моҳияти таҳқиқоти гузаронидашуда ва натиҷаҳои бадастовардаи муаллиф тасаввуроти аниқро бозгӯ мекунад. Мақолаҳои ба нашр расонидаи аспирант муҳтавои асосии таҳқиқоти диссертациониро инъикос мекунанд.

Эродҳо ба кори диссертационӣ. Дар баробари дастовардҳои муҳимму арзишманди илмии зикргардида, диссертатсия ва автореферати он аз камбуҷиву норасоиҳо низ холӣ нест, ки зикри онҳо барои такмили минбаъдаи таҳқиқоти диссертационӣ муфид аст, аз ҷумла:

1. Бисёр хуб мебуд ва истифода натиҷаҳои таҳқиқот дар амалия осону қулайтар мегашт, агар аз ҷониби муаллиф намунаи нақшай як ё ду соат дарси адабиёти тоҷик дар асоси талаботи муносибати босалоҳият, ки ба рушди салоҳиятҳои муоширатии хонандагон нигаронида шудааст, коркард ва пешниҳод мешуд. Ин арзиши амалии таҳқиқотро боз афзунтар мекард.

2. Дар диссертатсияроҳу усулои гуногуни ташаккули салоҳиятҳои муоширатии хонандагон номбар шуда, шарҳу тафсир шудааст, вале бо

мисолҳои мушаххас нишон дода нашудааст, ки дар амалияи таълим чи гуна онҳо татбиқ карда мешаванд.

3. Дар матни диссертатсия ва автореферати он ғалатҳои имлой, техникӣ ва дар баъзе ҳолатҳо риоя нашудани мукаррароти Коидрои ба тозагӣ ба тасвибрасидаи имлои забони тоҷикӣ ба назар мерасад, ки ислоҳи онҳо барои боз ҳам бехтар шудани сифати кор мусоидат ҳоҳад кард.

Бояд зикр кард, ки норасоиву ғалатҳои зикргардида ба арзиши илмии таҳқиқоти диссертационӣ ба ягон ваҷӯҳ ҳалал ворид намесозанд.

ХУЛОСА

Диссертатсияи Заиров Сиротулло дар мавзуи “Ташаккули салоҳиятҳои муоширатии хонандагони синфҳои болои муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ дар заминаи таълими фанни адабиёти тоҷик”, ки барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.01 – Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот пешниҳод шудааст, ба талаботи Низомномаи Шӯрои диссертационӣ ва Тартиби додани дараҷаи илмӣ (қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, № 267) ва Дастуралӣ оид ба тартиби барасмиятдарории диссертатсияҳо барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD)-доктор аз рӯйи ихтисос, номзади илм ва доктори илм, авторефератҳо ва мақолаҳои илмии чопшуҳда доир ба мавзуи диссертатсия ҷавобгӯ буда, муаллифи он Заиров Сиротулло сазовори дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.01 – Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот мебошад.

Такриз аз тарафи эксперт, номзади илмҳои педагогӣ, дотсент Самиев Тоҳирҷон мураттаб шудааст.

Такризи муассисаи пешбар дар ҷаласаи васеи семинари илмӣ-назариявии кафедраи педагогикаи умумидонишгоҳии Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи С. Айнӣ, ки дар он довталаби дараҷаи илмӣ Заиров Сиротулло иштирок ва бо маърӯза баромад намуд, баррасӣ ва тасдиқ гардидааст.

Дар ҷаласаи васеи семинари илмӣ-назариявии кафедраи умумидонишгоҳии педагогикаи Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи С. Айнӣ 14 нафар устодону омӯзорон иштирок намуданд.

Натиҷаи овоздиҳӣ: "тарафдор" - 14 нафар, "бетараф" - нест, "муқобил" - нест. (Қарори ҷаласаи васеи семинари илмӣ-назариявии кафедраи умумидонишгоҳии педагогикаи Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи С. Айнӣ аз 25.08.2022, №9).

Раиси чаласай васеи семинари
илмӣ-методӣ, мудири кафедраи
умумидонишгоҳии педагогикии
Донишгоҳи давлатии омӯзгории
Тоҷикистон, номзади илмҳои
педагогӣ, дотсент

Наимов З.Ч.

Эксперти таҳқиқоти диссертатсионӣ,
дотсенти кафедраи умумидонишгоҳии
педагогикии Донишгоҳи давлатии
омӯзгории Тоҷикистон, номзади
илмҳои педагогӣ

Самиев Т.А.

Котиби чаласай васеи семинари
илмӣ-назарияӣ, номзади
илмҳои педагогӣ

Арбобова Ф.

25.08.2022

Маълумот барои тамос: 734003, Ҷумхурии Тоҷикистон, ш.Душанбе,
хиёбони Рӯдакӣ, 121; Тел: +992 (37) 224 13 83, +992(918) 65 71 94; E-mail:
info@mail.ru, www.tgpu.tj

Имзои З. Наимов, Т. Самиев ва Арбобоваро тасдиқ мекунам.

*Сардори ШК ва КМ
ДДОТ ба номи С. Айнӣ*

Мустафозода А.